

DE
E V E N T V 1775/18
FEBRIVM MALIGNARVM
SAEPE FVNESTO 3
OB PLETHORAM

EX AVCTORITATE
ET CONSENSV INCLYTI MEDICORVM ORDINIS

P R A E S I D E
D. PHILIPPO ADOLPH. BOEHMERO

POTENTISSIMO BORVSSOR. REGI A CONSILIIIS AVLICIS,
MEDICINAE, ANATOMIAE ET CHIRVURGIAE PROFESSORE PVBL. ORDINAR.
FACVLT. MED. SENIORE ET H. T. DECANO,
ACAD. CAESAR. NAT. CVRIOS. ITEMQVE IMPERIAL. PETROPOL.
NEC NON BEROL. SCIENT. ET PARIS. CHIRVRG. SODALI,

P R O
GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN ARTE SALVTARI HONORIBVS
ET PRIVILEGIIS DOCTORALIBVS
SOLEMNITER CONSEQVENDIS

D. IVLII MDCCLXXV.

H. L. Q. C.
PVBLICE DISPVTABIT

AVCTOR
IOANNES FRIDERICVS IMMERMANNVS
STENDALIENSIS.

HALAE SALICAE AERE HENDELIANO.

4)

PERILLVSTRI AC EXCELLENTISSIMO DOMINO

D O M I N O

STEPHANO MARTINO
SCHVLTZE

POTENTISSIMI DANORVM REGIS

CONSILIARIO INTIMO STATVS ET IVSTITIAE

MAECENATI, PATRONO ET AVVNCVLO SVO

OMNI PIETATE, AMORE, REVERENTIA ET SVMMA

ANIMI SANCTITATE DEVENERANDO

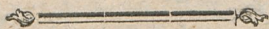

SPÉCIMEN HOC INAUGURALE
GRATISSIMAE SVAE ATQVE IMMORTALIS
MEMORIAE ET MENTIS DEVOTISSIMAE
TESTIMONIUM
PRO
TANTIS ATQVE INNVMERIS TAMQVE
PRAECLARIS IN SE COLLATIS BENEFICIIS
C V M
ARDENTISSIMO VOTO
OMNIGENAE ET SEMPITERNAE INCOLVMITATIS
ET PROSPERITATIS,
SEQVE VLTERIORI EIVS PATROGINIO
AC FAVORI COMMENDATVM CVPIIT
ATQVE TRADITVM

CVLTOR DEVOTISSIMVS ET OBSEQUENTISSIMVS
IOANNES FRIDERICVS IMMERMANNVS.

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
EVENTV
FEBRIVM MALIGNARVM
SAEPE FVNESTO
OB PLETHORAM.

CAP. I.

DE

FEBRIBVS MALIGNIS
IN GENERE.

§. I.
Omnis, quae a ratione suscipitur, de aliqua re institutio cum philosophorum nutu ac consilio debeat a definitione proficisci, vt inde eluceat, quid sit id, de quo disputetur: operae erit pretium, vniuersam et propriam

A

fe-

febris malignae vim definite distincteque designare. Prius vero, quam summam huius rei adgredi licet, multae notiones ex Pathologia hic praemitti possent, si quis necesse id arbitraretur. Sed quoniam aliae ex illis nihil noui in se continent, imo etiam in recentiorum systematibus iam rite ac breuiter sunt illustratae, illas adducere non iuuat, ne ea, quae vel sexcenties et quidem melius dicta scriptaque sunt, ad nauseam vsque repetamus.

§. II.

Vt autem tractatio mea bene succedat, et argumentum propositum terminis suis artissime dilucidissimeque circumscribatur, quasdam ex rebus perspectis planeque cognitis praefaminis loco, cetera principia rei determinandae sicco pede transire non praestat: alias enim nihil firmiter, ratum, atque recto ordine definitum habebimus. Constat ideo inter omnes medicinae peritos, totum C. H. ex solidis et fluidis esse constructum formatumque, quae sigillatim pro sua natura ac indole variis implicari possunt morbis. Hinc duplicis generis morbi nempe *solidorum*, et *fluidorum* proueniunt.

§. III.

Porro observationum beneficio liquet, talem quorundam morborum esse naturam ac indolem, ut semper intra statutum quoddam tempus soluantur. Quod autem in aliis non ita contingere solet, qualiscunque demum fuerit istorum solutio. Illud in febribus malignis, inflammatoriis deprehenditur, quae plerumque experientia testante vno aut altero septenario cursum suum absolunt: hoc vero in febribus intermittentibus, malo-hypochondriaco, hysterico etc.; qui morbi diuersis temporibus modo longioribus modo breuioribus ad sui solutionem tendunt. Ne dicam, quod in supra dictis aegri de vita mortisque periculo dimicent, quique morbi simul intra breue tempus decurrunt; vti medicorum antiquissimi in scriptis suis memoriae prodiderunt. *Conf. A. C. CELSVS Libr. III. Cap. I. GALENVS Tom. IV. de diebus decretoriis, Libr.*

Libr. III. Cap. XIII. C. AVRELIANVS de morbis acutis et chronicis, Libr. I. Cap. V.

§. IV.

Inde facile collegeris, quinam morbi acutorum nomine insigniantur, *illi* nimirum, quorum solutio naturaliter, i. e. sine vilo adhibito remedio, semper certo temporis spatio fit, quique mature aegri vitae insidias firuunt infestissimas, et breui tempore finiuntur. *His* autem e diametro oppositi ad *chronicos* recte referuntur.

§. V.

Omnium febrium causa praeeunte Pathologia in putredine, quam humorum contraxit massa, vel in alia quaerenda est ratione. Eiusmodi autem esse febres, quarum causa in putredine sita, obseruationibus confirmatur. Febribus enim homines nonnunquam tentantur, in quibus plurima et primaria putredinis signa deprehendere possumus. Quae scilicet intima corporum solutione et materiae alcalinae volatilis euolutione, hinc sapore foetoreque putrido, nec non praecipue, si maiorem putrefactio affecuta sit gradum, vi alia corpora eodem modo inficiendi, sese nobis ostendunt. Sed de his infra pluribus.

§. VI.

In iis fundamentis, quibus Pathologi vti solent, ad febrium genera determinanda, in primis earum typus est ponendus. Hac ratione igitur febres diuiduntur in *continentes*, siue *continuas non remittentes*, in *continuas remittentes*, et in *intermittentes*. Febres continuas remittentes quotidie quidem in aegro obseruantur, eo tamen discrimine, vt quouis die per aliquot horas mitigentur, et intra hoc tempus a vehementia sua paullulum remittant, antequam decursum suum plenarie absoluunt. Huc, exemplo vt vtar, pertinet febris catarrhalis, aliaeque.

§. VII.

Quibus nunc praemissis rite febris malignae definitio super-
firui, eiusque propria attributa erui possunt. Qui enim hac no-
stra decumbunt, horis vespertinis peioris sunt loci et conditionis,
quod etiam fere totam per noctem durat, ita, vt demum horis
matutinis aliquantulum releuentur refocillenturque. Récte igitur
retuleris *eam* propter symptomatum febrilium remissiones ad *con-*
tinuas easque *acutas* (§. §. VI. IV.), quod nunquam non certo quo-
dam tempore naturaliter soluat, cito terminum obtineat, ac iam
primo intuitu vitae cuiusdam sit insidiosa. Et si forte obtingat, vt
in febre continua acuta id, quod §. V. diximus, obseruetur, bene
eam dixeris *malignam*. Sic nomini ea, quae rei definitae con-
stanter insunt, nec ab ea seiungi possunt, attributa essentialia, vti
vocant Philosophi, recensuimus, vtpote. quae ex obseruationibus
legitime institutis desumpta arbitreris, prout rei historia iam iam
subiungenda, vberius demonstrabit.

§. VIII.

Observationes insimul docent, has febres sequentem in mo-
dum afficere homines: inuasio illarum admodum est varia; inter-
dum enim illae vix conspicuae subrepunt, atque ita mites et sub-
dole incedentes hostilitatem suam ac malitiam adeo dissimulant oc-
cultantque, vt medicus et aeger haud raro fallantur decipiantur-
que; vnde id saepe etiam venit, quod hae febres ita blandientes
non aperto Marte homines inuadant, sed subdole insidiosaeque per
totum corpus serpent, et clanculum agendo medico, aegro, incau-
tis aliisque adstantibus insidis, prorsusque fallacibus signis impo-
nant fraudem, vt aegri citius fere, quam aegrotare se sentiunt, in
vitae discrimen praecipitentur, contraque medici et adstantium ex-
spectationem animam essent. Vnde tritum ac peruulgatum illud:
aegrum in malignis aliquando praesente *pulsu bono vrinaque bona*
mori. Et recte iudicat, qui admodum difficilem cum SENNERTO
Epiom de febr. Libr. IV. Cap. X. harum febrium cognitionem
arbitretur, cum nempe malignitas saepe diu lateat, et non nisi
vbi

vbi vires sumferit se prodat. Perbene quoque *M. G. W. WEDELIVS* in *Pathologia sua medica dogmatica Sect. I. Cap. VII.* banc indolem depinxit: malignus, seu mali moris, morbus dicitur, a similitudine perfidorum, subdolorum, siue hominum siue brutorum. Aemulantur enim canes, qui non latrant, sed a tergo mordent, insidiatores, qui ex improviso irruunt et occidunt, vel supplantatores. Vti vero in noscendis moribus magna opus est prudentia, ne candidum habeamus pro subdolo, vel simulatorem pro candido: ita quoque hoc loco res se habet. Maligni sunt morbi, qui in recessu saeuitiem, tyrannidem, impetum et gradum ipsum, adeoque symptomata habent apparenter minora mole et aestimio leuiora: in recessu tamen longe grauiora, imo grauissima, vt, quando minus vel minime omnium periclitari videantur, opinione citius subraantur, vel deterius habeant. Maligni inaequalitate, dolositate sunt periculosi. Omnia in malignis sunt inaequalia, in primis ipsae vires. Cum enim spiritibus insidientur praecipue, non potest non motus, et vis elastica eorundem effectus plurimum impediri. Non tantum adest debilitas, quae, quo maior, eo malignior saepe morbus est, sed maxime inaequalitas. Nonnunquam enim aegri se plane laborare vix credunt, et visi sunt peste correpti, eousque mansisse, vel quasi orthostadii, donec corruerent subito. Nonnunquam de nullo alio conquerentes audias, quam de virium debilitate, sie wären nur matt. Inaequalis est deiectio vtrouique, aut visuntur debiles, cum summa virium pauperie, nec calor tamen tantus adest, sed blandus apparet, aut non adeo debiles, et pulsus et reliqua non respondent. Insida igitur et subdola signa sunt, vrina bona, pulsus bonus, quamquam solum apparenter magis, aeger tamen moritur. Color maximus, velut igne Vesuitano exurit, fitis nulla, vnde non potest non periculum esse vitae coniunctum maximum. Malignitas sua quoque gaudet latitudine. Hactenus WEDELIVS. Ab inuasionem autem permulta alia adhuc obseruantur symptomata iamdum recensenda, de quibus statim admonendum est, non vnam esse eandemque eorum rationem atque constantiam, sed magnam ipsorum varietatem pro

varia hominum, febrili eiusmodi impetu tentatorum conditione et constitutione deprehendi. Rectam igitur ETTMÜLLERVS *Op. omnia. Tom. II.* de his febribus tulit sententiam, symptomata his in morbis adeo esse simplicia, vt nullum fere infrequens et extraordinarium detur symptoma, quod non subinde vna alteraue maligna febre occurrat. Ea igitur signa et symptomata hic non solum enarrabo, quae his febribus vere competunt, sed etiam leuiter attingam, quae iis superueniunt, vel reliquis febribus sunt familiaria, et imminentis periculi instantisque mortis sunt indices. Docent nimirum obseruationes luculentae, febres malignas plerumque horis pomeridianis inuadere, cum totius corporis languore et spontanea lassitudine artuumque grauitate, et horrore, qui pro rerum, quae circumstant, diuersitate, nunc leuior est, nunc grauior, nunc breuior. Aegrotantes hoc modo sentire capitis lumborumque dolores, omnes cibos fastidire, praecipue ex regno animali, gustum esse corruptum, quasi a rebus putridis, et ex ore emittere halitum cadauerosum, quem haud raro vomitum satis molestum subsequi. Illos porro iam ante instantem horrorem de anxietate circa praecordia conqueri grauissima, quae suborto horrore et post eundem magis magisque crescit; porro de subitanea, insolita, planeque singulari virium prostratione, qua aeger absque manifesta causa opprimitur, adeo, vt artus pertusi videantur, nec in lecto aeger erectam situm seruare queat, quaeque virium prostratio in toto morbi decursu obseruetur, et citra aliam causam maior est, quam status et februm conditio alias inducere soleat. Idque ipsum est symptoma, quod priuarium maximeque pathognomicum ab omnibus habetur. Nam aegri de hoc solo conqueruntur saepe: et tunc anguem viridi sub herba latere, certum est. Dein liquet, horrorem excipere aestum satis moderatum, horis matutinis paullulum imminutum; pulsusque esse celerem, quamuis debilem, perquam exiguum, saepiusque plane obscurum, ita, vt omnem fere tactum subterfugere videatur.

§. IX.

Posthac non infrequenter in febribus istis animaduertitur animus tristitia oppressus, qua tentati quaeuis ominentur pessima, vt aegri a se ipsis diffideant, et spei reconualescentiae omnem, licet praeter rationem, abiciant. Alio autem tempore sine omni apparente causa gaudio exsultant, continue rident, quod pessimum habetur. Porro tanta nonnunquam mentis insensibilitate sunt praediti, vt nullis rebus, vel gratis olim, vel ingratis moueri possint. Sensus tam interni quam externi valde sunt obtusi. Faciei color, oculorumque splendor et viuacitas perit. Oculi inuitis aegris sine omni visibili iritamento illacrymantes interdum apparent, non vt in febribus catarrhalibus benignis, vbi etiam oculi inuitis aegris lacrymas effundunt. Deglutitio interdum, sine omni faucium tumore, alienae causa euidente est impedita; nec non haud raro obseruatur linguam extendendi impotentia, impeditaque oratio absque omni apparente partium vitio suborta. Respiratio nonnunquam est salua, alio autem tempore crebra cum suspiriis interrupta, anxia, et interdum adeo anhelosa, vt nonnisi costis clauiculisue maxime eleuatis peragi possit. Sitis mox est inextinguibilis, mox etiam nulla, etsi lingua sit arida, multusque aegrum teneat calor, praesertim in sensuum hebitudine. Lingua primis diebus albo mucro tenaci est obducta, post scabra, fissâ, arida, perinde atque in iis, qui per sanitatem hiante ore obdormiunt, in morbi autem incremento rigida, nigra, vel obscurioris aurantiorum coloris, ipsis aphthis obfessa conspicitur, cum faucibus saepius inflammat. Sordibus valde nigris labia et dentes conspurcantur. Vrina interdum est aquosa, parca, sanae similis, cruda et iumentosa, quin etiam nullum ex vrina desidit, ingrauescente vero morbo obscurior euadit et nonnunquam fere nigra, foetoremque spargit putredinosum. Signum igitur plurimis in casibus ex vrina est fallax: quamobrem frustra lotium offertur medico, quum lotium inspicere non solum plerumque sit superfluum, sed etiam praecipue, si vrina spirat foetorem putredinosum, pestiferum, quoniam ex vinarum circumgestatione non modo qui defert, sed etiam

me-

medici eorumque familia nonnunquam contagio polluitur, ut exempla plurimorum excellentissimorum medicorum edocent, qui multis cum arte sua prodesse potuissent, aliorum impudentia et curiositate infecti, immatura oppetierunt morte. Cutis vix calorem praeternaturalem exhibet, et si vda fuerit, sudores emittit foetentes, valdeque acres, diutiusque tacta sensus ardoris digitis imprimi, uti in pulsu explorando saepe saepius obseruunt medici. Pessimum autem est, si externis frigentibus interna ardeant; si vrina et faeces odorem graueolentem et cadauerosum spargentes in foetis aegris abeant secernanturque, et alii excretorum color in liuidum et nigrum mutetur; si tendinum subsultus auctiores accedunt, et stertores, et sudores frigidi et cadauerosi, singultus affestusque syncoptici; si febrientes flocculos legant, muscas venentur, aliaque huius generis faciant, quo me hercule! in statu mi-ferrimo, actum est de male affectis.

§. X.

Neque minus occurrunt in his febribus lipothymiae et vertigines, praesertim dum ad erectum situm tendant aegri, imo deficiens somnus, vel etiam affectus soporosi, et stupida seu obliuiosa mentis affectio. Nec desunt capitis grauitates et dolores, succedunt etiam deliria, tristitia rarius paullo cum illacrymatione, frequentius cum risu, frequentissime vero cum furore, ipsaque metuenda phrenitide; motus spastici et conuulsiui, et artuum praecipue linguae labiorumque tremores, oculi interdum torui, sibi dissimiles, apparent, eorumque bulbi dolor profundior, interdum quoque aegri visu turbido afficiuntur, aurium tinnitu, susurro, auditu difficili, ipsaque surditate. Nonnunquam emergunt haemorrhagiae sudoresque copiosi, quae quidem res, ceteris non paribus, semper maiorem notat malignitatem. Abdomen in vehementiori morbo tumere solet, ab aere in eius cavitatem per putredinem rarefacto, quem statum *meteorismum* appellare solent medici, et quem HORSTIUS obseruauit. Denique corpora exhalationes spargunt modo allio, modo vrinae putridae similes, modo vapidas,

mo-

modo subdulces, modo subacidas, adstantibus non parum pestiferas. Eruptiones illae cutaneae, *exanthemata* a medicis dictae, valde iterum sunt incertae. In quibusdam nullae, incertoque tempore, ordine, loco, numero, coloreque diuerso et qualitatis et figurae schemate apparent. Praeprimis autem hae febres ad producendas inflammationes quam maxime pronae deprehenduntur, in iis enim faciles admodum aphthae, phrenitides, paraphrenitides, aliaeque inflammationes internae; facili quoque gangraena et sphacelus obseruatu.

§. XI.

Malignitatis gradui semper symptomata haec respondent, sic ut in altero subiecto sint mitiora, in altero acerbiora. Sunt nempe diuersi putrefactionis indeque productae rarefactionis gradus in massis putrescentibus, quod chemia dicitur. Quum vero plurima symptomata, quibus febres malignae stipantur, sint effectus putrefactionis et rarefactionis, effectus autem causis suis semper congruere debeant, necesse erit, ut maior putrefactionis et rarefactionis humorum gradus maiores, minor vero minores producat effectus. Diuersi igitur symptomatum, quatenus ab ipsa febre maligna progignuntur, gradus in his febribus non deerunt, quocum obseruationes probe consentiunt. Quae etiam symptomata maiora capiunt augmenta, si aliae determinationes, siue internae, siue externae accedant, quae nunc hoc nunc illud aliqua ex parte exacerbare valent symptoma. Quo maligniores igitur istae febres sunt, et quo acerbiora omnia deprehenduntur symptomata: eo citius etiam decurrunt, ita, ut vix vnum septenarium superent, et quarto die iamue prius homines enecent: cum contra aliae, quibus mitior malignitatis gradus adhaeret, ad duo, imo tria septenaria, et quod excurrit, aut rarius, protrahuntur.

§. XII.

Docet porro experientia certissima illa veritatis magistra, febres malignas plerumque pomeridianis ingruere horis (§. VIII.),

B

fem-

semper magis magisque ingrauescere, totam fere per noctem exacerbari, horis demum matutinis saltem quadantenus a vehementia sua remittere, sic vt perpetuo obseruare liceat, aegrotantium ex febre maligna status horis matutinis quam vespertinis existere tolerantiores. Ad salutarem harum febrium solutionem quod attinet, annotandum est, eam fieri optime per moderatam feri euacuationem peripherici. Nunquam enim se harum febrium aliquam cognouisse affirmat HVXHAM *Op. Phys. med. Cap. VIII.*, quae perfecte iudicata sit aut sublata, donec maior aut minor eruperit fudor moderatus, calidus, aequalis, per totum corpus diffusus, praecipue si circa morbi statum accesserit, et ante eius eruptionem pulsus paullo liberior, mollior et tranquillior, quin etiam eo durante ita manserit. Interim tamen non negamus, alios solutionis modos dari, quibus materia morbi ex humorum oceano eicij, aegrique cum his febribus confluentes ex ipsis orci faucibus eripi possint. Nam si materia febrilis per assumpta ipsi primae culinae est immissa: tunc, saluis aliis omnibus, etiam solutio salutaris per alium locum habet. Quorsum porro spectant excretio vrinæ, delationes materiae malignae ad peripheriam, vt ibidem in exanthemata abeat, vel metastases ad glandulas maiores, e. g. parotides, subaxillares, inguinales: omnes fere aliae excretiones sunt suspectae et periculosiores. Omnia haec determinato modo si eueniant, consentientibus aliis omnibus, morbus decrescit, et ad pristinam redit sanitatem aeger; sin autem minus, quando nempe excretiones modo nominatae, vel plane non succedant, vel nimio cum impetu fiant, vel intra statutos febris dies non obtingant, vel materia maligna ob causas modo internas modo externas ad loca magis interna recedat, nisi reuocari possit, cum ingrauescentibus symptomatibus omnibus, refrigeratione extremorumque tremore, maxima visus obscuratione, hanc ob causam, et quidem pro diuersitate subiecti, eius status praeteriti, aliarumque circumstantiarum, apoplexia, catarthus suffocatiuus, aut inflammationes viscerum nobiliorum perniciosissimae, quae quidem subito in sphacelum ruere solent: tunc funestus euentus obseruatur.

§. XIII

§. XIII.

Atque eadem rerum perspicientia nos docet, corpora eorum, qui his febribus iugulantur, post mortem longius, quam qui aliis morbis decesserunt, non nihil caloris retinere, membra flaccescere, in genis ruborem esse diffusum, adeo, ut defuncti cognati per aliquot temporis spatium vix sibi persuaderi patiantur, illum ipsum reuera esse mortuum, sed breui interiecto spatio phaenomena conspiciuntur, quae omnia dubia dissoluunt. Non ita multo post, si exspiravit iste aeger, interdum tenuis sanguis ex ore et naribus promanat, qui, licet addantur acida, vix coagulatur, et, uti totum corpus, abominabilem spargit foetorem, et cadaverosum, sic quoque omnes partes liuescunt, nigrescunt, tumescunt, atque tanta celeritate putredinem subeunt, ut quasi diffuere videantur: quapropter necesse est, horum corporum sepulturam accelerare. Hem, quanta ex febribus malignis vobis imminet, o mortalis, malorum seges!

§. XIV.

Ex quibus experientiae beneficio cognitae harum febrium malignarum phaenomenis rite instituto ratiocinio elici poterunt, quae ad earum naturam ac rationem dilucidius intelligendam requiruntur; nimirum fluida in corporibus febre maligna adfectis ad putridam vergere corruptionem, indeque productam humorum rarefactionem (§. §. V. VII.), quod ex sequentibus §. §. sponte fluat.

§. XV.

Febrium malignarum sedes et causa prima et praecipua in ipsis C. H. fluidis est quaerenda, tradente id Pathologia. Fluida autem C. H. nullo alio modo cedere possunt morbos, nisi illorum motus, aut quantitas aut qualitas a statu ordineque naturali aberrat. Quum vero neque ex fluidorum diuerso motu, neque ex eorum vitiosa quantitate eluceat, quomodo inde febrium malignarum indoles et talia phaenomena dirissima, a nobis in antecedentibus descripta, (§. §. VIII. IX. X. XI. et seq.) produci possint, ni-

hil restat quod dicas, nisi in febribus malignis vitia qualitatis fluidorum adesse. Quae morbosae fluidorum qualitates, dum ex sua mixtione ducunt originem (per. pr. pathol.): necesse sane est, vt in febribus malignis fluidorum mixtio a statu sanitatis omnino recedat, seu vt deprauata fluidorum mixtio locum habeat.

§. XVI.

Omnium corporum animalium id est commune, quod illa, si motus humorum progressius cesset, eorundemque motus intestinus adaugeatur, perfacile putrescant, id quod teste experientia alia adiecta materia iam putrescente, quae tunc fermenti instar est, eo facilius obtingere solet. Vt si duo vasa recenti sanguine impleas, quorum alteri sanguinis iam putridi paululum iniectum, altero vero puro seruato, tunc reperies, certe sanguinem cum putrido commistum multo citius putrescere puro et illibato seruato. Quod etiam experimento ab *III* PRINGLE cum recentis oui vitello instituto praeclare confirmatur. Quisnam autem est, qui nesciat, corpora, si in putredinem abire coeperint, exhalationes emittere modo urinae putridae similes, modo alliatae, modo vapidas, modo subdulces, modo subacidas, istaque corpora, si eorum putrefactio summum assecuta sit gradum, foetorum spirare cadauerosum, idemque in corporibus febris malignae obnoxiiis obseruatur (§. X.)? Qui enim istis morbis laborant, eorum exhalationes eundem spargunt odorem, quam alia corpora animalia, si putrescere coeperint; et qui tali modo intereunt, eorum corpora non ita multo post finito motu fluidorum progressiuo, intestino vero adueto in plenariam transeunt putrefactionem, sicque expanduntur, vt turgescant, liuescant, nigrescant, foetorum spirent abominabilem, et in liquamen quasi resolui videantur (§. XIII.), vti satis accuratae testantur obseruationes. Quas quidem mutationes reuera ac firmissima putrefactionis argumenta habeto, quum protinus post mortem ad tam insignem perueniant gradum, id quod tanta celeritate nullo modo fieri posset, nisi putrefactio quaedam, cum adhuc in viuis essent, inhaesisset, qui his febribus decesserunt: alio-

alioquin tales mutationes repentinae et acceleratae in eodem gradu, simulque statim post mortem, in corporibus aliis morbis consumptis, obseruaretur, quod vero nemo affirmare animum inducet, quin omni experientiae repugnet. Ex his igitur putrefactionis effectibus confici potest quam facillime, materiam putridam inesse corporum fluidis, quae febribus malignis opprimantur. A simili enim effectu argumentari licet ad similem causam.

§. XVII.

Vix ac ne vix quidem aliquem esse, arbitror, qui mihi obiciat, viuo homine putrefactionem massae humorum fieri haud posse, quia in hoc casu vita omnino superesse non potest, dum putrefactio requirit, vt motus humorum progressiuus plane cesset, quum alio pacto putrefactio nullum habeat locum. Ego enim neutiquam statuo, perfectam massae humorum putrefactionem in febribus malignis adesse, quae etiam ad harum essentiam non requiritur, antequam enim haec fit, mors ut plurimum tragoediae finem facit, propter partium ad vitam necessariorum destructionem, qua de causa plenaria putrefactio tantummodo et quidem statim post mortem sentitur, quod perfectae putrefactionis effectus tum satis superque commonstrant (§. §. XIII. XVI.). Vt vero in rerum natura vnumquodque suis gaudet gradibus, sic hoc quoque de massae humorum putrefactione in febribus malignis valebit: quia nunc iam in vita his febribus correptorum quidam putrefactionis effectus apparent (§. §. VIII. IX. X.), et ab effectibus omnino valet consequentia ad causas, sequitur, vt certus quoque putrefactionis gradus adsit. Quum autem adductae corporum mutationes semper post mortem ad insigniorem prouenientes gradum (§. §. XIII. XVI.) sint quoque effectus putrefactionis manifestissimi: non est, quod dubitemus, quin putrefactio adsit perfectissima. Pluribus quidem hoc commonstrare possem, nisi vererer, ne nimis forem prolixior, quam disputationis limites permittant. Ad ea itaque experimenta potissimum prouoco, quae *Ill. D. D. NIETZKI, Factor atque Praeceptor meus optime de me meritis* hac de re ante

aegrotantium frata febre maligna decumbentium instituit, inque eius *Elem. Patbol. Vn. Cap. CXXI. f. MDLII.* existant.

§. XVIII.

Quamuis in febribus malignis toti humorum massae quidam putrefactionis gradus adhaereat, demonstratu tamen haud difficile mihi videtur, hanc corruptionem putridam praecipue in fluido lymphatico – seroso suam habere sedem. Fluidum lymphatico – serosum in vasis suis admodum exiguis multo tardius ipso sanguine circumagitur, docente id Physiologia. Sed cum sub lentiori fluidorum motu progressiuo motus intestinus putrefactorius crescat, praefertim si iam tota humorum massa putridis particulis abundet, sequitur, vt corruptio putrida in massa lymphatico – serosa imprimis reperiatur. Id quod in causa est, cur in febribus malignis illa praecipue loca afficiantur, quae prae aliis pluribus vasis lymphatico – serosis sunt instructa. Quae quidem loca sunt glandulosa. Quod bubones pestilenciales aut aliae metastases circa parotides aliaque loca glandulosa obortae in istis febribus satis abunde testantur.

§. XIX.

Inminuto fluidi cuiusdam animalis motu progressiuo eisdemque motu intestino adaucto, quo nempe putrefactio absolvitur, illud tantopere resoluitur et attenuatur, vt omnem fere suam amittat densitatem, adeoque rarefiat: quo maior enim putrefactio, eo magis etiam rarefiunt humores, praecipiente id Chemia. Id ipsum autem sanguini obtingere posse, nemo, opinor, vquam inficias ibit, cum illam sanguinis rarefactionem in febribus malignis obuiam sensuum ope nobis clarissime perspicere liceat. Si igitur modo quis sanguinem eorum, qui his febribus discruciantur, haemorrhagarum vel naturalium vel artificialium ope interdum prolicitum, accuratius inspiciat, assertionem meam ambabus amplectetur. Hicce sanguis omnino est tenuis nimisque dissolutus, praegrae in coagulum abit, nonnunquam liuidus, sed mox in saniem putridam diffluit,

diffluit, et foetorem spirat abominabilem, quod observationes probe manifestant.

§. XX.

A re nostra alienum videtur, causis remotioribus, a quibus febres malignae accenduntur, recensendis explicandisque hic vberius immorari, quum iam decantatae sint, inque omnibus Pathologorum libris satis superque demonstratae: quamobrem ad febrium malignarum symptomata enucleanda me accingam. Haec autem, quae febres malignas comitantur, partim ex notione febris continuæ acutæ, partim ex qualitatibus materiae putridæ sanguini rarefacto inhaerentis derivari possunt. Putrefactio enim vna cum humorum rarefactione in febribus malignis causam constituit sufficientem, vnde symptomata quaedam, tanquam effectus produci possunt.

§. XXI.

Putrefactio est modus, quo corporum animalium cohaesio imminuitur, illaque destruuntur (per pr. chem.). Quoniam autem putridum in humoribus magnopere attenuatis oberrat, atque per totum corpus est dispersum, non potest, quin illud singulas omnesque partes solidas adgrediatur, partiumque solidarum C. H. cohaesio minuatur. Quum autem solidis C. H. partibus, cohaesione earum aequo plus imminuta, debilitatem attribuere soleamus: exinde elucet, quantopere ab universali humorum putrefactione C. H. debilitari possit. Quae vero debilitas in febribus malignis conspicua aliis causis adhuc concitari potest et augeri. Nimia scilicet partium solidarum C. H. distensione illarum cohaesio diminuitur, ideoque debilitantur, commonstrante id Pathologia. Fluida autem in febribus malignis sunt rarefacta (§. XIX.). Nonne ideo vasorum, in quibus fluida haec rarefacta continentur, latera a se invicem recedunt? hanc ob causam igitur fieri poterit, ut fluida iusto diutius in vasis morentur, ibidemque temporis successu magis magisque coaceruentur sine congerantur: tunc vasa disten-

dun-

duntur, et ob eorum perdurantem distensionem fibrae vasorum musculares relaxantur, ipsisque debilitas perfacile inferri poterit; ne dicam, quod fluida in his febribus particulis causticis sint repleta. Putrefactionis ope salia vrinosa siue alcali volatile ex animalium partibus generatur, probante id chemia. Quoniam vero in eorum humoribus, qui febre maligna subiacent, putrefactio non deest (§. XVI.); sequitur, vt pariter salia vrinosa ibidem reperiantur. Salia autem alcalia volatilia, quae hic ob putrefactionem extorquentur, ob massae autem humorum rarefactionem libera, subtiliora actiuioraque facta sunt, per modum arrosionis agunt, quod *b. BOERHAAVIUS in El. Chem. T. I. P. II. Edit. Lugd. p. 804.* probat. Arrosionis ope partium solidarum cohaesio quoque deminuitur, adeoque etiam ex hoc fonte corporis robur destruitur. Quod eo facilius fiet, quum ob humorum rarefactionem salia ista nullo modo obuolui possunt. Exque his causis adductis, opinor, patet, cur in his febribus vires tanto conterantur opere.

§. XXII.

Omnes istae partes solidae, in quibus iam in statu naturali, praecipue si febre corpus exagitatur, fluida perfacile coaceruari congerique possunt, omnes istae, inquam, hanc vim ingentem potissimum patientur. Quorsum praecipue spectant cor et vasa encephali (p. pr. Physiol. et Pathol.). In omni enim febre, vti Pathologi nobis persuadent, cor nimis distenditur, sanguisque in vasis encephali copiosius coaceruatur. Quum autem in febribus malignis sanguis ob putridam humorum constitutionem rarefactus appareat (§. XIX.); et totum inde corpus, cor speciatim omneque vasorum systema, prae aliis vasa encephali mirum in modum debilitentur (§. XXI. et per ant.): sequitur, vt in his maiores cordis vasorumque encephali distensiones adsint, quam in omnibus reliquis febribus. Et plures causas ad vnum effectum producendum concurrentes maiores effectus contrahere necessarium arbitror. Nonne vero inde pulsus debilis, obscurus, anxietates circa praecordia, lipothymiae, vertigines, agrypniae, affectus soporosi, vari-

riae capitis adlições, mentis aberrationes, motus convulsiui etc. trahunt originem (§. §. VIII. et seq.)?

§. XXIII.

Quae quidem debilitas, licet in febribus malignis totum corpus infestet, tamen pro ratione individualium aegri determinationum modo in hac, modo in illa parte praeualeat, necesse est; sic ut ex hac respectiva debilitate non solum hoc aut illud febrium malignarum symptoma fit acerbius, sed etiam alia exinde progignantur, quae caeteroquin in his febribus non deprehenduntur. Omnium sane morborum hoc est proprium, quod in ea parte, quam antea exagitarunt, semper debilitatem relinquunt, docente id Pathologia. Quo vehementior autem morbus fuit, aut quo diutius parti cuidam inhaesit, eo maior quoque inde orta debilitas erit: semper enim effectus causis suis respondent. Quamuis itaque haec respectiva debilitas per se sola superiorem morbum redintegrare haud possit, in causa tamen erit, quod ille accedentibus aliis causis prius, aut alius, qui in hac parte fieri potest, excitetur, et quidem multo facilius, quam si haec respectiva debilitas abfuisset, Argumenti loco sunt exempla. Ex Pathologia nobis liquet, omne id, quod iusto maiorem fluidorum secretorum copiam ad intestina promouere valeat, diarrhoeam causari. Inter caeteros autem diarrhoeae noxios effectus ventriculi intestinorumque debilitas est referenda. Quod si quis diarrhoea, qua antea laborarit, intestinorum debilitatem sibi accesserit, posteaque vel minimam causam admiserit, quae absente intestinorum debilitate nullo modo diarrhoeam excitasset; haec quidem causa insufficiens, una cum intestinorum debilitate diarrhoeae causa sufficiens habenda, et diarrhoea ipsa aderit. Et hoc quidem ex nulla alia causa, nisi quod ob intestinorum imo vasorum secretoriorum debilitatem, quorum lumen exinde nimis amplificatur, quae idcirco fluidis urgentibus non sat resistere queunt, perfacile maior, quam par est, fluidorum secretorum copia in canali intestinali deponi possit. Si autem in eodem sufficiens diarrhoeae causa reperiatur, inde orta diarrhoea

propter praesentem intestinorum debilitatem grauior, quam semper grauior causa etiam effectum proferat grauiorem, quod observationibus congruum est: et sic quoque in aliis casibus. Quoties insuper observamus, quempiam ex leuissimis etiam causis affectibus catarrhibus, anginoideis, capitis doloribus affici, quia, quorum iam mentionem iniecinus, morbi in his partibus antea fuerunt, harumque partium vasorum debilitatem reliquerunt. Qui fit, ut illa amissi roboris ergo fluidorum copiae non sit resistere possint, pluraque, quam par est, recipiant, nimisque distendantur, talique modo superiorem reuocent morbum. Quam partium debilitatem ex morbis praegressis deriuanti, qui vitio mihi det, credo fore neminem. Alios esse casus, quibus C. H. partes debilitentur, equidem non inficio. Quia etiam arbitror, morbum hunc, qui adfuit, partibusque C. H. debilitatem attulit, propter debilitatem in parte, cui antea inhaesit, relictam, multo facilius causis quibusdam accedentibus produci posse alio. Vnde venit necessitas, in curandis morbis amissum partium robur restituendi. Quod si igitur quis febre maligna corripitur, in cuius corpore talis respectiua partis cuiusdam debilitas locum habet, haud aliter fieri non potest, ac ut ea non in hac solum parte prae aliis emineat, sed propter hanc etiam respectiuam partis cuiusdam debilitatem nonnulla febrium malignarum symptomata, quae in his partibus prae aliis maxime debilitatis existere possunt, exacerbentur, itemque alia in febribus malignis non ita frequentiora fuscitentur et periculosissima. Infit modo, debilitas eminentioris gradus pulmonibus, perfacileque inde catarrhus suffocatiuus accedentibus causis eum producentibus, eueniet; infit illa encephalo, et pro rerum, quae circumstant, diuersitate, nunc capitis dolores acutissimi, nunc deliria vehementissima, nunc affectus soporosi, nunc insultus apoplectici etc. inde deriuari poterunt; infit tubo cibario, et diarrhoea inde emerget; infit denique vasis sanguineis, et stases inde orientur et inflammationes, quae ob putridam massae humorum constitutionem perfacile in sphacelofam ruunt corruptionem. Nonne igitur tot ex hoc fonte, quot ex Pandorae pyxide, proueniunt

niunt mala, ut iis enarrandis vix tempus sufficiat? Inde colligi potest, quam necesse sit, in curandis morbis, nec non febribus malignis cum statum aegri praesentem intueri, tum illius statum praeteritum; eumque solum medicum, qui hoc non susque deque habeat, successus expectare posse prosperrimos. Sed, pro dolor! maximo aegrotorum detrimento, hoc negligitur quam saepissime. Nam si hoc fieret, certa quaedam phaenomena, quae morbi naturae non respondent, tantam haud nobis iniicerent admirationem atque obstupefactionem: quae vero phaenomena insolita status aegri praeteritus saepius nobis explanabit. Et cognitis causis eius generis symptomata saepius impediri possunt, quae alioquin miseris aegrotis vitam adimunt. Sed ad propositum meum reuertor, et quaedam adhuc in medium proferre iuuabit de salutari iutarum febrium solutione.

§. XXIV.

Natura sibi metipsa relicta nullum alium habet modum ex tam atroci morbo emergendi, ac si putridum ex corpore exterminatur, quod per secretionem periphericam optime fieri potest, uti sequentia argumenta euincunt. Qua plus materiae putridae, quam per alias excretiones naturales e corpore proscribi potest, ea naturalis excretio in febribus malignis ceteri potest optima. Innumerabilibus ductibus excretoriis exterior C. H. cortex abundat, quam ob causam feri peripherici excretio ingens erit, et quidem ceteris omnibus excretionibus naturalibus simul sumptis multo maior, uti Physiologia tradit. Quum ergo putridum in febribus malignis obuium fluido lymphatico - seroso praecipue sit immitum (§. XVIII.), per excretionem quoque periphericam, nec per vllam aliam excretionem particularem, salus omnibus aliis conditionibus, ut nempè determinato modo succedat, ex corpore expelli poterit ocyflime et facillime. Ex hoc itaque propositionis meae veritas clarescit. Quum praeterea excretionem periphericam putridam a locis interioribus ad exteriora promouetur, vbi tam periculosos effectus propter noxiam eiusdem indolem causari nequit,

C 2

quam

quam si in visceribus moraretur, aut deponeretur, id quoque propositionem meam confirmabit. Quod cum tanta celeritate, quanta per transpirationem moderatamque sudoris excretionem haud fiat, ob longiorem in C. H. locis interioribus moram, atrocissimos spasmos inflammationesque periculosissimas, quae ob putridam massae humorum constitutionem perfacile in sphacelum ruunt, ipsamque mortem asferre possit: alias excretiones particulares et suspectas esse et nocentiores, in promptu est. Non autem vniuersalem esse propositionem meam, erunt, qui contra me insurgant, quia febres malignae per particularem vrinae excretionem nonnumquam etiam salutariter soluntur. Febres malignas nullo alio modo, ac sola excretionem peripherica salutariter solui posse, nullus affirmo, quum omni experientiae repugnarem: hae enim febres per hanc excretionem vniuersalem et simul per reliquas particulares, si moderato modo succedant, haud raro salutariter soluntur; ista tamen lege, vt excretio vniuersalis nunquam languescat, licet vice versa excretiones particulares languescere possint; si modo excretio peripherica bene succedat, febres malignae salutariter soluntur. Hoc demonstrato, hanc solutionem salutarem per transpirationem optime fieri, et fieri posse, sat habeo. Nemo unquam ex sola vrinae excretionem fortunatum febrium malignarum exitum vaticinari poterit, nisi omnia alia signa simul conspirant; et vix febris maligna per vrinae excretionem suppressa plenaria transpiratione salutariter soluetur. Quoties igitur propter languescentem excretionem periphericam ingens materiae putridae copia per tenuia renum vascula vropoietica vreteresque ad vesicam vrinariam fertur, et hoc pacto ex corpore expellitur, toties propter particulas acriores in his viis irritationes excitat, arroffiones atque spasmos, vti stranguria, quae in tali casu provenire solet, luculentissime commonstrat. Nonne itaque suspecta, nonne transpiratione est periculosior? Hoc in casu vrinae excretio fortunatum euentum sperare iubebit, si excretio peripherica simul moderato modo succedat, nec tanta putridi copia in renibus deponatur. Fautum in his febribus expectaturis euentum, curandum est, ne

haec

haec excretio peripherica plane supprimatur, nec languescat, neque ea aliaque excretiones particulares nimio cum impetu fiant, neque exanthemata, quibus hae febres salutariter saepius soluntur, in ingenti copia prorumpant. Quod si hoc negligamus, aegri vires mirum in modum consumuntur, et ob vehementiores fluidorum motus maioremque putridi attritum ad solidas, quo illae nimis irritantur, spasmi et inflammationes fuscitantur, transpiratio reprimitur, putrida materia magis ad viscera defertur nobiliora, adeo, ut ibidem, pro differentia partis, apoplexia, catarrhus suffocatus, inflammationes et sphacelationes viscerum aliaque mala pessima et mors ipsa in instanti haud raro oriatur. Qua in re observationes nobiscum conveniunt. Etenim si his febribus dirissimis iugulatorum corpora cultro subiiciantur anatomico, cerebri vasa sanguine nimis turgere, cerebro sanguinem inesse, qui liquamini putrilaginoso innacet, aut alia viscera, uti pulmones, ventriculus, intestina etc. in quibus etiam liquamen putredinosum offenditur, inflammata et sphacelo obducta, reperies.

§. XXV.

Quibus expensis id aggredior, quoniam ratione plethora salutare harum febrium malignarum solutionem impedire, earumque eventum funestum reddere possit. Quod parte dissertationis meae secunda dilucide enucleateque ostendetur.

C A P. II.

D E

MODO, QVO PLETHORA EVENTVM
 FEBRIVM MALIGNARVM SAEPE FVNESTVM
 REDDERE POSSIT.

§. XXVI.

Salutari morborum solutioni multa resistere seque opponere posse, est veritas sole meridiano clarior. Itaque omnino medici erit, illa summa cum attentione maximoque ingenii acumine indagare, prout in morbis acutis malignis illud valde est necessarium. Quod ipsum permagnum pondus habere, totamque medici curam ac diligentiam potissimum apud eos censeo requirere, in quorum vasis maior sanguinis copia reperitur, quam sanitatis ratio exposcit, eoque febribus malignis implicantur. In eiusmodi enim statu complicationis plethora saepissime in causa est, cur febres malignae, generi humano inimicissimae, euentum habeant tristissimum. Quomodo vero et quali ratione plethora hoc efficiat, iam mihi est demonstrandum, id quod totius rei cardo est in capite praesente. At nequaquam specialibus hic inhaerebo, sed generalia tantum ex principiis tam physiologicis, quam Pathologicis deducenda exponam, vnde specialia derivari possunt quam facillime. Ad res igitur, quae fieri possunt, et in rerum natura vere extant, plethoram pertinere, qui inficias eat, credo fore neminem: cum, qui nunc sunt, medici in scriptis suis pathologicis hoc vnam nimitas asserant; licet olim fuerint, qui id negare tentarent, ast argumentis perquam infirmis. Plethoram, qui mihi concesserit, eam quoque complicationem cum febribus malignis rebus imaginariis annumerari haud posse, mihi largietur. Quoniam vero pacto in C. H. plethora generetur, et qua ratione excretiones sanguineae suppressae naturales artificialesque consuetae neglectae etc. hoc praesent; dehinc an, et qui homines plethorici ad febres malignas

gnas concipiendas sint proniores, nec ne, haec aliaque omnia praetereo, quia cum sine, quem mihi praefixum habeo, non proxime cohaerent.

§. XXVII.

In febris malignis ob tot tantasque causas corporis vires maximopere conteruntur (§. XXI): praecipue cor, totumque vasorum systema; speciatim vero vasa encephali, ob nimiam harum partium et perdurantem distensionem humorum rarefactione factam, nimis debilitantur (§. XXII). In plethora etiam hoc euenit, et sunt nimiae congestiones, pro diuersitate subiecti, partim ad caput, partim ad pectus, partim ad viscera, quibus partium istarum vasa magnopere distendantur, et debilitantur (p. pr. pathol.); omnia enim corpora, elasticitate praedita, eam amittunt, vel ea saltem minor fit, si diu et ultra gradum expanduntur, hinc etiam vasorum robur ob plethoram infringitur. Quodsi ergo plethora iam antea adfuerit, humorumque rarefactio in his febris obuia accesserit, effectus quoque inde orientur maiores et symptomata vehementiora: causa enim aucta augentur et effectus (§. XXIII). Quocirca in aprico est, cur in eiusmodi statu complicationis omnia symptomata (§. §. XXII. XXIII) recensita ob plethoram augeri possint, imo reuera augentur. Nam si in casu nostro ob febrem acutam malignam et plethoram cor omniaque vasa valde distendantur, et nimiae sunt congestiones ad vasa encephali viscerumque, ad pectus et ad abdomen, quae partes omnes ob statum praeteritum et praesentem valde sunt debilitatae; tunc facili negotio fieri poterit, vt, quia causa semper exferit effectum sibi proportionatum, grauissimae pulmonum aliorumque viscerum, vel cerebri inflammationes, lipothymiae, vehementissimi affectus soporosi, apoplectici, catarrhus suffocatiuus, aliaque mala pessima, quae, nisi citissime opem tuleris, breui mora vitae filum abrampunt, inde oriuntur. Nonne inde satis liquet, plethoram cum febris malignis coniunctam euentum efficere posse funestum?

§. XXVIII.

§. XXVIII.

Facultatem fibrae musculares, ob suscitatum vim ipsarum infitam, sese contrahendi (p. pr. physiol.) habent. Quae contractiones non raro a sanitatis statu desectunt, sic, ut anima nolente, certe non praecipiente aut celeriores, aut frequentiores, aut maiores euadant. *Spasmm* tunc adesse Pathologi affirmant.

§. XXIX.

Quum tot diuersae sint causae, quae spasmos in C. H. producere possint, haud immerito nimia sanguinis copia ad earum censum refertur. A nimio, quem continent, sanguine, cor atque annexa vasa admodum expanduntur (§. XXVII). Hinc nervi vasorum parietibus interspersi, facile irritantur, ipsique parietes fibris muscularibus praediti spasmodice constringuntur. Ex congestionibus praecipue ad viscera, et vasorum distensionibus inde ortis ingens totius cutis rigor produci potest (p. pr. pathol.). Quae constrictione spastica corticis exterioris seri ex eodem excretio intercipitur (constrictis enim vasis excretoriis in cute, illorum parietes inter se coeunt, et orificia fiunt imperuia), reprimitur, et si quae iam exanthemata ibidem exclusa fuissent, ad loca et viscera nobiliora repelluntur quam facillime, ubi materia haec retropulsa ob acretudinem suam inflammationes, quae ob putredinosam humorum corruptionem, perfacile in sphacelum ruunt, producit lethiferas. Vide hinc quoque, ex hoc fonte euentum propullulare lugubrem. Probe annotandum est, me hic istos affectus spasticos non intelligere, quae ante exanthematum eruptionem subinde euenire solent, eadem saepe in conspectum produciunt, morbumque ipsum solunt; sed eos potius, qui ex solis nimis congestionibus ad viscera, vasorumque distensionibus, praecipue qui ex congestionibus ad ventriculum et intestina originem ducunt.

§. XXX.

Ad se- et excretiones omnes, ideoque etiam sudoris, rite peragendas, inter alia praecipiente id Physiologia requiritur, ut vasa

vasa serifera eaque excretoria, quae ad cutem tendunt, neque sint compressa, neque constricta. Sed a plethora vasa sanguifera magnopere distenduntur (§. XXVII.), quo vasa serosa atque excretoria valde comprimantur necesse est. Vasis autem seriferis atque excretoriis, quae ad cutem flectunt, iam compressis, difficulter ferum per ea euacuabitur, aut, quod idem est, transpiratio exit difficillima. Ast vasorum distensio, serosorum atque excretoriorum compressio, cum in febribus acutis malignis ex pluribus adhuc causis produci possit et augeri (§. §. XIX. XXX.); sequitur, vt in eiusmodi complicatione excretio peripherica male succedat. Quodsi igitur ex antea dictis excretio peripherica aut retardari, aut plane supprimi possit, et plethorae adsint gradus, eaque vel minor vel maior esse possit, hinc etiam eius effectus hos sequuntur gradus, et febres malignae per hanc excretionem periphericam soluntur optime (§. §. XII. XXIV.); prono inde fluit alueo, si ob plethoram in febribus malignis excretio peripherica supprimatur, id euenire posse et debere, quod (§. XXIV.) dictum est, ideoque plethoram in causa esse posse, cur febres malignae euentum habeant funestum. Quocum etiam obseruata probe conueniunt. Quantam stragem edunt febres acutae malignae eamque amplissimam, quando post suppressam transpirationem graues viscerum inflammationes, iniultas apoplectici, affectus soporosi, vehementissimae conuulsiones, catarrhus suffocatiuus etc. quae omnia periculum adaugent quam maxime, mortique fores pandunt, oboriantur. Quod insuper extispicia his febribus defunctorum satis abunde docent, ex quibus apparet, in iis modo hoc, modo aliud viscus sphacelo esse corruptum. Etiam se – et excretiones naturales non rite perfici possunt, si vasa iusto suo robore sunt destituta. Ex quo iam liquidum erit, plethoram cum febribus malignis complicatam earum solutioni maxime salutari hoc quoque respectu, nempe ob ingentem debilitatem vasis C. H. inductam, obseruari producereque posse, vt aeger satis cedat.

D

§. XXXI.

§. XXXI.

Ob plethoram, vti Pathologi docent, facile C. H. ingenerantur inflammationes. Plethora nempe vasa valde distenduntur et debilitantur, quam distensionem et debilitatem inde ortae congestiones ad viscera multo magis augent, hinc vasa et viscera tono despoliantur, quare lymphæ ad nutritionem iners fit, et vires in dies decrescunt. Inde, si in C. H. adhuc viget plethora, perfacile stases produci queunt, stases autem sufficere ad inflammationes progignendas, Pathologi rursus commonstrant. Quod omne eo facilius et citius obtinget, si vasa nimis sunt debilitata, si plethora est cominota, si sanguis particulis acribus scatet, et rarefactus apparet. Per plethoram igitur vasorum tonus ita labefactatur, vt denique omnem fere resistentiam amittant, praesertim in vasculis minimis, quae denuum humorum copia infarcuntur, atque ita stases et inflammationes concitantur, eaeque acritudine acceleratae, qua vasa iritantur et crispantur, id quod humores in maiori quantitate aduocat, et inflammationes gignit. Vbi enim irritatio, ibi quoque est affluxus, haec est perpetua lex, a qua nulla datur exceptio, oeconomiae vitalis. Istaes stases autem et inflammationes in illis partibus facilius generantur, quae inter reliquas debilitate eminent, quod per se patet. Summopere itaque oportet medicum de omnimoda individui aegrotantis determinatione esse sollicitum, nisi sibi metipsum imponi velit. Quodsi autem sanguis insuper est rarefactus, tunc istae stases et inflammationes multo velocius orientur, quod vnicuique notum erit, sic vt demonstratione superfedere possim; nimius enim forem, si omnes effectus hic enarrarem. Sed ad propositum. Hic autem, vti mihi videtur, nihil amplius desideratur, nisi vt generalia supra adducta ad febres malignas cum plethora complicatas adplicem, quo factò maxime erit perspicuum, febres malignas per se iam procliuës esse ad inflammationes contrahendas (§. X.), multo magis autem, si plethora cum iis simul sit coniuncta. In febribus enim malignis sanguis particulis abundat putridis (cap. praeced.), et tenuis et nimis est dissolutus (§. XIX.), propterea maius occupat

pat spatium, hinc ratione mensurae aequalis erit sanguini plethorico. Sanguis igitur hic rarefactus et expansus aequales effectus, licet antea iusta adfuerit sanguinis quantitas, conflabit cum plethora. Itaque solum et propter vasorum debilitatem enasci possunt stases et inflammationes, quae multo ocyus, si plethora accedat, suborientur (p. anteced.).

§. XXXII.

Nunc adhuc superest ostendere, quanta mortis pericula immineant, inflammationibus in casu nostro excitatis. Febres inflammatoriae semper malignis maiorem secum serunt horrorem (p. pr. pathol.). Ergo transpiratio ob febrem malignam supprimitur, quod eo facilius accidit, si horror propter inflammatoriam eo tempore veniat, quo ob malignam sudor erumpere solet. Materia autem transpirabilis particulis putridis repleta, si sanguinis massae iterum immiscetur, tam celeri gressu in putredinem ruit, ut saepius intra viginti et quatuor horas de vita sit conclamatum. Qua de re exempla hic proferre nimis longum, imo superuacaneum videtur, cum id quotidiana praxi satis superque comprobatur, et inter plebeios etiam notissimum sit, desperandum esse de vita, si in acutis malignis transpiratio reprimatur. Huc accedit, quod materia retropulsa plerumque ad loca inflammata deferatur, ubi illa rodendo agit, et inflammationes eiusdemque effectus auget mortiferos. Fieri etiam potest, ut ista materia retrogressa cerebrum, pulmones, diaphragma etc. feriat, vnde etiam lethiferi effectus concitari possunt (§. XXVII.). Inflammationes autem istae, quum humores ipsi ad putredinem iam maxime sint prouisi, in gangraenam et sphacelum transibunt, et mortem nonnunquam tempore inducent breuissimo. Qua in re obseruationes nobiscum consentiunt. Si enim, qui antea iam fuerunt plethorici, si his febribus corripiantur, semper in maximo versantur periculo, et haud raro succumbunt. Huic sententiae etiam *M. PRINGLE* suffragatur in *Beobachtungen über die Krankheiten einer Armee*, Kap. 7., qui in cadaueribus his febribus denatorum dissecatis,

cerebrum plerumque inflammatum, et modo in sphacelum inflammationem abiisse, modo in abscessum vel purulentum vel ichorosum iauenit. Et WEPFERVS de *Cicut. Aq. historia*: Ego, inquit, et mecum alii non sine valetudinis damno in cadaueribus maligna febre interemtorum dissectis, pulmonum, hepatis, aliarumque partium interiorum inflammationes deprehendimus. Nemo igitur erit, opinor, qui longius dubitet, quin plethora cum febribus malignis complicata etiam ob hanc causam euentum conflare possit funestum.

§. XXXIII.

Sic tractationem hanc, sub Diuina gratia, ad finem perduximus. Monendus vero adhuc es, Optime Lector, me therapeuticam casus nostri partem neglexisse. Sed nec instituti mei id erat, quum vnice de plethorae in complicatione hac effectibus scribere, apud me constituissem; nec arcti huius opusculi limites id paterentur. Ceterum non dubito, quin iam prolata satis sufficiant ad distincte cognoscendum modum, quo plethora euentum febrium malignarum inducere possit funestum. Multa quidem adhuc superesse exponenda de hac re, perbene scio, sed cum temporis et spatii ratio habenda sit, et haec singularem eamque prolixiorem postulent tractationem; ego autem modo susceperim de generalioribus disserere: omnia specialia mittam, reliquaque, quae ex supra dictis adhuc deduci possunt, cuiuscunque veri nominis medici acuminis relinquam, et hic dissertationi meae addicturus sum colophonem.

Archiatro summo sint dictae ex pectore grates,

Firmas quod nostras iusserit esse preces;

Sic porro serua mentem cum corpore sanam,

Nostris sic studiis perge fauere, Deus.

ERRATA.

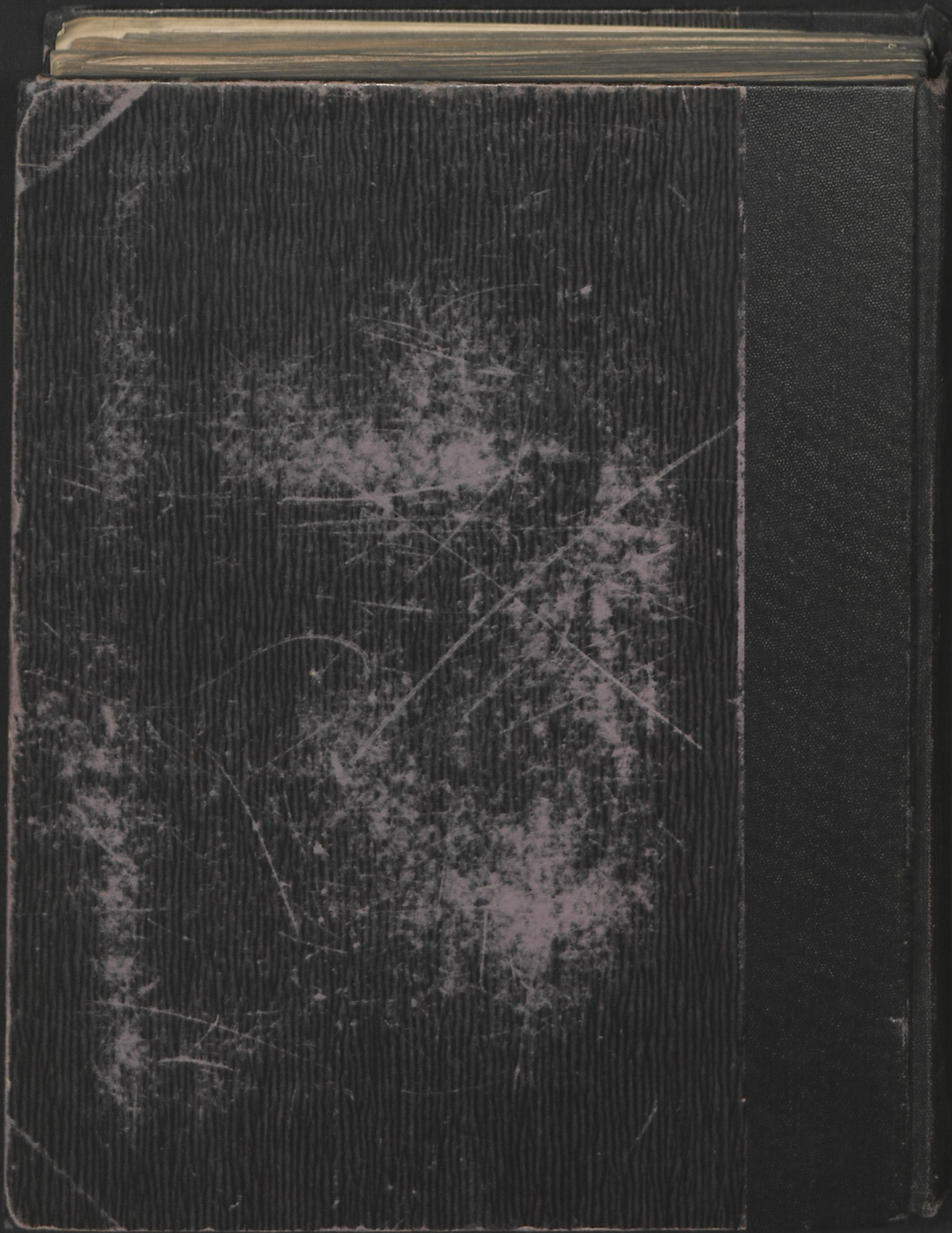
Pag. 11. lin. 16. mortalís, lege mortales
— 15. — 13. sufficientem — sufficientem

ULB Halle 3
003 249 530

5b.

DE
E V E N T V
FEBRIVM MALIGNARVM
SAEPE FVNESTO
OB PLETHORAM

EX AVCTORITATE
ET CONSENSV INCLYTI MEDICORVM ORDINIS
P R A E S I D E
D. PHILIPPO ADOLPH. BOEHMERO

POTENTISSIMO BORVSSOR. REGI A CONSILIIIS AVLICIS,
MEDICINAE, ANATOMIAE ET CHIRVrgIAE PROFESSORE PVBL. ORDINAR.
FACVLT. MED. SENIORE ET H. T. DECANO,
ACAD. CAESAR. NAT. CVRIOS. ITEMQVE IMPERIAL. PETROPOL.
NEC NON BEROL. SCIENT. ET PARIS. CHIRVrg. SODALI,

P R O
GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN ARTE SALVTARI HONORIBVS
ET PRIVILEGIIS DOCTORALIBVS
SOLEMNITER CONSEQVENDIS

D. . IVLII MDCCLXXV.

H. L. Q. C.

PVBLICE DISPVTABIT

AVCTOR

IOANNES FRIDERICVS IMMERMANNVS
STENDALIENSIS.

HALAE SALICAE AERE HENDELIANO.

4)

